MADAGASKAR forum

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar • Fihavanan'i Norvezy sy Madagasikara

Nr 2 2007 Årgang 5

Tøffere vinder herjer Madagaskar

Spedalskhet på Madagaskar: Utbredt sykdom, men lett å helbrede

Mot oljefunn på Madagaskar?

MADAGASKAR forum
www.madagaskar.no

Organ for
Vennskapsforeningen
Norge - Madagaskar (VNM)

STYRET I VNM

LEDER
Øyvind Dahl
E-POST
oyvind.dahl@lyse.net

ØVRIGE STYREMEDLEMMER
Kai-Arne Schie (nestleder), Marit J. Bakke (sekretær), Reidar F. Sivertsen (kasserer), Heri Ramampiaro (webmaster), Sidonie Hansen (styremedlem), Mona Nordstrand (1. vara), Ellen Lilleeng (2. vara).

Vennskapsforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar.

REDAKTØR
Linn Krogh Hansen
E-POST
ilinn@frisurf.no
TLF 99 24 98 55

FORMGIVING
Liv Olaug Haaland
FOTO FORSIDE
Ellen og Arne Morten Rosnes
FOTO BAKSIDE
Ravinla reiser

Bladet er utgitt med støtte fra NORAD
ISSN 1504-4750

REDAKTØREN HAR ORDET

Forandringens vinder

Det går nesten inflasjon i avisoverskrifter om klimakvoter, forurensning og unormale temperaturer om dagen. Uansett hvor vi snur hodet blir vi møtt av fete titler som truer med undergang, istid og en jordklode som bokstavelig talt snart er utbrent. Om vi ikke skjerper oss betraktelig. Og mens vi funderer på hvordan vi skal skjerpe oss, og hvor mye vi er villige til å skjerpe oss for noe vi ikke helt vet resultatet av, krangler vi så busta fyker om hvem som har skylda for Moder jords sykemelding. Det er lett å skylde på kineserne, amerikanerne, eller etterlevningene etter de tidligere sovjetstatene, mens vi selv gladelig setter oss på flyet til Kanariøyene, Hellas, Brasil, eller Madagaskar for den saks skyld. Noen av oss er kanskje "heldige" og har en arbeidsgiver som betaler såkalt klimakvote for flyturene vi gjør i tjeneste, sånn at vi kan lette samvittigheten vår.
Jeg skal ærlig innrømme at jeg ikke har skåret ned hverken på bilkjøring eller flykjøring eller motorbåtkjøring, selv om jeg tenker at jeg sikkert burde. Det er ikke fordi jeg gir blaffen i miljøet, langt i fra. Det er nok heller fordi jeg har tillagt meg en livsstil som gjør det vanskelig å leve uten. Og fordi "ingen andre" rundt meg ser ut til å foreta de store omstillingene. Men om jeg visste at jordens skjebne virkelig sto og falt på mitt forbruk skulle jeg så visst tatt bussen til jobben og bytta snekka med seilbåt. Umiddelbart.

Men her i landet er vi så bortskjemte at vi tenker at vi fortsatt vil klare oss en stund selv om vannet stiger ti meter, sommerene blir litt våtere (hva har vi Syden for?!..) og vindene litt friskere.
I mellomtiden, mens vi dytter klimaproblemene over på fattigere land som ikke har nådd den samme levestandarden som oss, herjer syklonene, regnskyllene og tørkeperiodene over store deler av verden hvor menneskene ikke har noen mulighet til å klare seg hvis avlingen slår feil eller landsbyen blåser ned. Unicef-ansatt Ellen Vea Rosenes skriver i dette nummeret at Madagaskar har opplevd en av sine verste syklonsesonger noen sinne, samtidig som andre deler av landet har vært plaget av tørke. Allerede i mars erklærte myndighetene Madagaskar som et land i krise, med over 500.000 som trengte hjelp. Da syklonen "Indlala" feide over øya to uker senere var enda 159 menneskeliv gått tapt, og ytterligere 140.000 trengte akutt nødhjelp. Hvis disse stygge vindene skyldes våre skjødesløshet med naturen, hjelper det ikke med klimakvoter på flyet til Antananarivo. Det må sterkere forsakelser til. Men er vi villig til å droppe eller redusere antallet Madagaskar-turer for at leveforholdene for lokalfolkningen skal bli bedre?

Linn Krogh Hansen

Linn Krogh Hansen

I DETTE NUMMERET

4 Tid for gjenoppbygging

5 Smånytt

6 Madagaskar i fyr og flamme

8 17. mai med ambassadebesøk

9 Olje for utvikling på Madagaskar

10 Fortsatt mange spedalske

12 Blant makier og markråker

14 Solskinnsøyas mørke by

16 Hvem var misjonæretnografen Lars Vig?

18 Knust frihetsdrøm

REDAKSJONEN

REDAKTØR

LINN KROGH HANSEN (37) er utdannet sosialantropolog og har praksis fra Ifaty utenfor Toliara (1997). Tema for hovedoppgaven er religiøs praksis og sosial endring i vezoenes daglige liv. Hun var sist på Madagaskar i 2005, etter å ha mottatt journaliststipend fra UD. Arbeider nå som journalist i magasinet Seilas.
E-post: ilinn@frisurf.no

GURO VEUM (31) utdannet sosialantropolog med feltarbeid i Mikeaskogen i Toliara regionen (2001) med tematikk knyttet til møtet mellom tradisjonell religion og protestantismen med spesielt fokus på tromba, bilo og fifohazana. Utsendt av SIK/Fredskorpset for å forske på kvinneidealer i Toliara regionen. Har også bodd fire år som barn i Antsirabe-distriktet.
E-post: guro_veum@yahoo.com

VÅR KORRESPONDENT I TRONDHEIM

CHRISTIANE MARIE ØDEGÅRD (23), Bachelor i Utvikling fra UiO, for tiden student ved NTNU, Trondheim, på spansk årsstudium. Født og oppvokst på Madagaskar, var der sist på ferie i 2001.
E-post: christiane_marie@hotmail.com

TORUNN HENRIKSEN ROGNES (36) er utdannet pedagog ved Universitetet i Oslo. Hovedoppgaven i pedagogikk handler om jenter og utdanning i Senegal. Torunns første møte med Madagaskar var et ni måneder langt opphold i 2005, da hun ble sendt ut som fredskorpsdeltager til Toliara for SIK. I tilknytning til Universitetet i Toliara deltok hun her i et forskningsprosjekt om jenter og utdanning. Torunn jobber i dag i Politiets utlendingsenhet i Oslo.
E-post: torunn.rognes@gmail.com

MONA SORKNES (36) utdannet sosialantropolog ved Universitetet i Oslo, med feltarbeid fra Menabe. Hun er nå stipendiat ved Universitetet i Stavanger og arbeider med et doktorgradsprosjekt knyttet til "Literacy" i samarbeid med Universitetet i Toliara.
E-post: mona.sorknes@uis.no

VÅR KORRESPONDENT I STAVANGER

JOHN MAGNUS NYGAARD (62) leder for Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar avd. Rogaland og Vennskapsbyforeningen Stavanger - Antsirabe. Lektor med fransk hovedfag, tysk mellomfag og historie og norsk grunnfag. Avdelingsleder på St. Olav videregående skole i Stavanger, ansvar for fremmedspråk og for samarbeidet med Lycée André Resampa i Antsirabe. Har vært to ganger på Madagaskar, i 2003 og 2006. Siste gang i forbindelse med elevutveksling.
E-post: jmn@rfk.rogaland-f.kommune.no

Tid for gjenoppbygging

En av tidenes verste syklonsesong på Madagaskar er over, og både myndigheter og hjelpeorganisasjoner har fått testet sin kriseberedskap. Nå er det tid for gjenoppbygging av gassiske lokalsamfunn.

AV: ELLEN OG ARNE MORTEN ROSNES

Sesongen 2006/ 2007 har vært en av de verste syklonsesonger for Madagaskar noen sinne. Bølgen av sykloner og tropiske stormer som traff Madagaskar fra desember til april etterlot seg ekstreme utfordringer for den gassiske befolkningen, myndigheter og hjelpeorganisasjoner.

I begynnelsen av mars erklærte gassiske myndigheter at de var et land i krise. Som en konsekvens av de hyppige syklonene nord og sørøst i landet, samt tørke i sør, ble det antatt at nesten 500 000 mennesker hadde behov for hjelp.

Skader fra øst til vest

Det ble ikke bedre da syklonen "Indlala" den 15. mars feide over nordøstkysten av landet. Den hadde vindhastigheter på mer en 230 km/t, og selv etter at den var kommet langt inn fra kysten ble det registrert vindhastigheter på opp til 125 km/t. Den skapte derfor ødeleggelser fra øst til vest, men størst skader ble det i regionene Diana, Sava, Sofia, Maroantsetra og Analanjirofo.

"Indlala" alene tok 159 liv, og det ble antatt at ytterligere 140 000 hadde behov for assistanse, enten fordi hjemmet deres var blitt ødelagt eller fordi avlingen var borte.

MYE Å TA TAK I: Bildene viser situasjonen etter syklonene som nylig herjet Madagaskar.

NATURKATASTROFER PÅ MADAGASKAR
Madagaskar har ofte vært utsatt for naturkatastrofer. I løpet av de siste 35 årene har det vært rapportert om minst 46 katastrofer, inkludert sykloner, tørke, epidemier, flom og hungersnød. Disse katastrofene har rammet totalt 11 millioner mennesker.

Dato	Navn	Områder som ble rammet
25. desember	Bondo	Sørøst, Antananarivo, Nordvest og vest
3. januar	Clovis	
18. februar	Favio	
26. februar	Gamede	
15. mars	Indlala	Regionene Diana, Sava, Sofia, Boeny, Betsiboka, Alaotra- Atsinanana, og Maroantsetra, og Antalaha distrikter
3. april	Jaya	Nordøst og nordvest

Oversikt over den siste sesongens sykloner som har hjemsøkt landet.

Det ble etter hvert iverksatt et større nødhjelpsarbeid fra FN-organisasjoner, myndigheter og andre hjelpeorganisasjoner. For å kunne hjelpe isolerte landsbyer i nord iverksatte WFP i samarbeid med UNICEF en luftoperasjon hvor de ved hjelp av helikopter delte ut 131 tonn mat og annen nødhjelp.

Fra mars til april delte WFP ut mer enn 3 100 tonn mat til flere enn 260 000 mennesker. Mesteparten av dette var ren utdeling av matvareprodukter, men etter hvert ble matvarehjelpen også fordelt på andre måter. Blant ved hjelp av det som kalles "Mat for arbeid".

Gjenoppbygging i bytte mot mat
"Mat for arbeid" er matvarerasjoner som deles ut som betaling for utført arbeid. Arbeid som gjøres er oppgaver som er nyttige for lokalsamfunnet, for eksempel rehabilitering av ødelagte veier eller konstruksjon av en dam som kan holde på regnvannet. Slik kan samfunn gjenoppbygges for at livet etter hvert kan komme tilbake til hverdagen. Gjennom hjelparbeidet forsøkes det også å styrke lokalsamfunns evne til selv å takle kriser, slik at behovet for nødhjelp ved neste naturkatastrofe blir mindre.

Norges bidrag til Madagaskars nødhjelp var stort; fem millioner kroner ble gitt til WFP beregnet på matvarehjelp, mens fem millioner ble gitt til UNICEF for oppbygging av skoler.

De siste tallene fra Utdanningsdepartementet viser at 315 skoler har blitt totalt ødelagt og 712 skoler har delvis blitt ødelagt på grunn av sykloner i løpet av skoleåret 2006/2007. I mange landsbyer tar lokalsamfunnet (Fokontany) ansvar og lager lokale midlertidige klasserom for at barna skal kunne komme tilbake på skolebenken.

Gjenoppbyggingen stjeler ressurser
UNICEF bidrar med skolemateriell, notatbøker og penner til lærere og elever. For at barna skal kunne avslutte skoleåret blir presenning satt opp som beskyttelse for sol og regn i områder der taket har blåst av skolene, mens det der hvor skoler er fullstendig ødelagt blir satt opp telt som kan benyttes til klasserom.

I de førstkommende månedene vil en mer langsiktig gjenoppbygging av skoler ta mye ressurser fra utdanningssektoren på Madagaskar, og der er det også andre utfordringer. Til tross for store fremskritt de siste årene er det fortsatt mangel på klasserom og lærere. Nå må de først reparere ødeleggelsene etter syklonene, men målet er fremdeles utdanning for alle innen 2015.

evrosnes@unicef.org

Artikkelforfattere Ellen og Arne Morten Rosnes er ansatt i henholdsvis UNICEF og Verdens matvareorganisasjon (WFP).

SMÅNYTT

AV ØYVIND DAHL

Foreningens tillitsvalgte:

Hovedstyret for VNM
Leder: Øyvind Dahl (til 2009)
Nestleder: Kai-Arne Schie (til 2008)
Kasserer: Reidar F. Sivertsen (til 2009)
Sekretær: Marit J. Bakke (til 2009)
Webmaster: Heri Ramampiaro (til 2008)
Styremedlem: Sidonie Hansen (til 2008)
1. varamedlem: Mona Nordstrand (til 2008)
2. varamedlem: Ellen Lilleeng (til 2008)

Lokalforeningen i Oslo
Leder: Olav Høimyr (til 2009)
Nestleder: Inger Elisabeth Lie (til 2009)
Kasserer: Arnhild Fjose (til 2009)
Sekretær: Niri Razafindramanana (til 2008)
Styremedlem: Sidonie Hansen (til 2009)
Varamedlem: Johan Arnt Bjørkås (til 2008)
Varamedlem: Sverre Tolfsby (til 2008)

Lokalforeningen i Stavanger
Leder: Kjell Espedal (til 2009)
Sekretær: Svein Kjosavik (til 2008)
Internettansvarlig: Erik Philippe Stornes (til 2008)
Kasserer: Mona Nordstrand (til 2008)
Styremedlem: Daniel Fanomezantsoa (til 2009)
Styremedlem: Preben Lindøe (til 2009)
1. varamedlem: Martin Ivar Andersen (til 2008)
2. varamedlem: Ronald Mong (til 2008)

Lokalforeningen i Bergen
Leder og sekretær: Ottar Rakoto Fjose
Kasserer: Mamy Andrianaivoravelona
Styremedlem: Hilde Nielsen
Styremedlem: Voahangy Stenfeldt

Madagaskar i fyr og flamme

I Ankarimbelo, sør for Fianarantsoa, har World Wide Fund for Nature (WWF) et prosjektkontor for sitt arbeid med å verne og forvalte vann og skogressurser i skogkorridoren som strekker seg mellom nasjonalparkene Ranomafana og Andringitra.

AV: MARI ROALD BERN

Det knitrer og spraker, det lukter surt av bråtebrann. Jeg er omringet av majestetiske fjell og en slyngende elv som siger og klukker i retning det indiske hav. Sørøst for Fianarantsoa, på østsiden av fjellene er jeg fjernt fra asfalterte veier og industri, likevel ser jeg sjeldent stjernehimmelen. Menneskene brenner skogen og røyken legger et tett, blågrått teppe over Ankarimbelo.

WWF fant frem til fem frivillige fra Italia, Canada, Nederland, Norge og Sveits, alle mellom 20 og 25 år, som skulle delta i lokale skog- og vannforvaltnings prosjekter på Madagaskar. Den tidligere direktøren Claude Martin tok initiativet til programmet "Explore". Hans tanke var å la engasjerte unge mennesker fra utviklede land se, oppleve og møte ressursforvaltningens ansikter i et utviklingsland. For å la dem se steder hvor avhengigheten av natur og økosystemer er tydeligere, og menneskene mer direkte sårbare overfor tørke og tap av jordsmonn enn de av oss som henter den daglige føde på butikken. Jeg bodde sammen med Bette i to forskjellige landsbyer i Fianarantsoa provinsen. Ankarimbelo ligger i den tropiske delen av skogen, mens Ambalamanenjana ligger på høylandet.

Dyrkes tre ganger

Skogen brennes for å lett ha tilgang til fruktbar jord for å dyrke ris. I landsbyen blir ris servert tre ganger om dagen. Her anlegger ikke landsbyboerne terrasser for å dyrke risen. Landsbyen jeg bor i er dominert av den etniske gruppen Tanala (Skogfolket). De bærer ikke spader, de bærer økser på skuldra når de skal ut og arbeide. Et skogfelt blir ryddet og tent på. Det rike jordsmonnet gjør at det er nok å kaste noen riskorn i jorda, sette seg i skyggen og vente i to til tre måneder, og deretter høste. Neste gang plantes både ris og manioc, for en del av jordsmonnet er vasket vekk, og risen gror ikke like godt. Tredje gang feltet blir dyrket, er det kun manioc som gror, og bonden må finne et nytt skogholt. Hugge trærne, brenne vegetasjon, kaste noen riskorn i jorda og vente.

Sult øker skogbrenningen

Demografiske forhold øker presset på skogene. 45 prosent av Madagaskars befolkning er under 15 år, og befolkningen vokste med 2,9 prosent fra 1980 til 2002 . At landsbyboerne er sultne er en av de viktigste grunnene til at stadig mer skog blir ryddet for å produsere mat. Og naturen rekker ikke å regenerere seg før en ny brann blir startet. Menneskene her, på østsiden av fjellene kjemper en daglig kamp for å over-

leve. Ravo, min sjef ser på meg over to små briller, med intense øyne - Jeg vil gi dem muligheten til å leve.
Derfor er to av de WWF-ansatte ved kontoret i Ankarimbelo ansatt på fulltid for å informere og lære bønder risdyrkingssystemer. Ved å la riskorn spire i jord, før de blir plantet på markene kan man redusere såkorn til en tidel fordi man eliminerer risikoen for at korn råtner i gjørma. Spirene blir plantet på linje, med 25 cm mellomrom, som muliggjør luking og plantene krever mindre vann. Ved å informere om organisk gjødsel kan også avlingens mengde og kvalitet økes.

Skepsis og mye arbeid
Vi har nettopp installert en planteskole for ris i en liten landsby. Vi samarbeider med to eldre herrer og fire yngre damer, planteskolen tilhører Laurice. De kjenner WWF-agenten Georges, han har vært her før, da vannpumpa ble installert. Laurice er skeptisk entusiastisk. Georges har forklart henne at en boks med ris som hun lar spire først er nok til å så i et felt hvor hun forrige sesong brukte en hel tønne. En ung gutt kommer forbi. Mest av nysgjerrighet, han har nok hørt at det er vazahaer ute på rismarkene. Vi forklarer han hva vi gjør. Han rister på hodet;
- Det er jo interessant at man kan bruke så mye mindre riskorn, men det er jo mye mer arbeid. Først bygge planteskolen, deretter vanne risspirene morgen og kveld i en uke, deretter plante dem på marken, og så omplante dem igjen etter åtte dager. Og attpåtil luke.
Nei, han gjør det heller slik han alltid har gjort det. Han hiver ut en passe mengde med ris på en passe våt mark og lar naturen gå sin gang.

Mer ekstremt vær
Holdninger må endres og de som bor her må skjønne konsekvensene av avskogning. Den grønne øya er blitt den blødende øya. Der hvor trærne tidligere absorberte vann i trekroner og røtter, danner det seg goldt steppeland. Jord og jordsmonn vaskes vekk av de kraftige regnskyllene. Tilbake ligger et såret landskap, preget av erosjon. Jord og næringsstoffer i vannet har også ført til problemer med drikkevann. Elvevann er skittent, og sand og jord fyller opp både vannledninger og elvedeltaer. At skogene som før bremset og dempet syklonene nå er borte, merkes godt på høylandet. Klimaendringer har ført til mer ekstremt vær, og avskogningen øker de katastrofale følgene dramatisk.

I tillegg til landbruksutvikling jobber WWF derfor med bevisstgjøring av barn og unge, og de lærer opp landsbyboere til å bli skogvoktere. For eksempel jobber vi sammen med en ungdomsklubb på den lokale skolen. De ser på oss med mistro når vi forteller dem at vi har vært oppe i regnskogen. Selv om de bor ca 10 km unna, går de aldri inn i den. Det er blodigler der. Vi viser dem hvor blodiglene bet seg fast under gårsdagens ekspedisjon. Jeg har minst 20 merker. Jeg forsikrer dem om at det ikke gjør vondt, det er bare ekkelt. Men der inne i skogen, hørte jeg de mest fantastiske lyder, trærne dannet en katedral over meg, fylt av duftende jord og orkideer, utsmykket med moser og firfirsler i alle farger. De hører bare halvveis. De er mest opptatt av hvordan de ser ut på håret, og er i det evige dragningen mellom frimodig og sjenert, forelsket og fornærmet, lyttende og lei av alt. Pubertet er pubertet, uansett hvor man kommer fra.

Over til Betsileo-land
Etter fire uker i Ankarimbelo blir vi flyttet til en landsby på den andre siden av fjellet. Ambalamanenjana ligger på høyplatået. Her dominerer det arbeidsomme Betsileo-folket. Husene er annerledes: de er bygget i rød leire og med stråtak, og er to etasjer høye. Fordi klimaet er tørrere, er heller ikke svijordbruk utbredt i samme grad, ris blir plantet i terrasser. Her går mennene med spade på skuldra, og jeg ser mennesker sent og tidlig ute på rismarkene. WWFs arbeid her har vært konsentrert om å etablere lokale råd og fora for å ta avgjørelser i forhold til bruk av skog og vann. Landsbysamfunnsbasert forvaltning er ansvarliggjøring og gir lokalbefolkningen rettigheter og plikter i forhold til bruk av naturressursene de er avhengige av. Det er også en motvekt til de rimeligvis sentraliserte nasjonalpark instruksjonene.

-"Den grønne øya er blitt den blødende øya."

I Ambalamanenjana blir vi med et ungdomslag ut i et skogområde de har forvaltningsansvar for. Manambolo skogen er en høytliggende regnskog. Ute i skogen bor vi en uke i telt sammen med ungdommene. Vi sitter rundt bålet; synger og danser, mimer og kommuniserer ved hjelp av kroppsspråk. Ingen av ungdommene snakker fransk. De fleste kan heller ikke skrive.

Jeg ser at de er fattige: de har ikke mange klesplaggene. Likevel føler jeg ingen medlidenhet, for jeg kan ikke se at de lider. De har en ro og en tilstedeværelse som jeg sjeldent har opplevd her hjemme. Deres fattigdom ligger i deres mangel på muligheter. De kommer mest sannsynlig til å ha det samme innholdet, den samme hverdagen, resten av livet. Men likevel er de rikere enn mange jeg kjenner. De tar aktivt del i avgjørelser og arbeid knyttet opp mot sitt eget livsgrunnlag; skogene og de ressursene som her finnes. Det de gjør for å ta vare på skogen, kan sikre både tilgang til vann, byggemateriale og medisin. De tar del i utformingen av sitt eget og sine barns samfunn på en direkte og håndfast måte.

"– Der inne i skogen, hørte jeg de mest fantastiske lyder, trærne dannet en katedral over meg, fylt av duftende jord og orkideer, utsmykket med moser og firfirsler i alle farger."

Da vi kommer ned igjen planter vi over 5000 trær sammen med ungdomslaget, to lokale skoler og mange av de eldre i landsbyen. Det er eukalyptus, som er nyttig som fyringsved. De samme menneskene som planter trær disse dagene, gikk også i fjor i disse åssidene med små treplanter. Men noen, uvisst hvem, ville sabotere arbeidet, og tente på hele området.

- Fordelen med å plante trær her igjen er at nå er det så lite gress og busk som kan brenne. Så det nytter ikke for sabotøren å tenne på igjen, forteller en av de eldre i landsbyen.

Jeg drar fra Madagaskar med glede. Glede over å ha fått muligheten til å leve i en annen realitet. Jeg vil ikke si det er en annen verden, for til det er mennesket for likt seg selv, uansett hvor det er født. Jeg har sett hvordan mennesket har en tendens til å ødelegge naturen fordi vi er late og uvitende. Jeg har følt hvor lykkelig lett jeg føler meg fjernt fra alt som det teknologiske fremskrittet har brakt oss. Jeg har gledet meg over å ha sett lemurer, vandret i uberørt regnskog og brukt en levende, tropisk elv som baderom. Jeg har jobbet sammen med mennesker med et brennende engasjement for sitt lokalmiljø. Jeg har møtt mennesker som stråler ut både lidenskap og ydmykhet i møte med naturens små og større mirakler. Jeg har håp i hjertet for Madagaskar, for de menneskene jeg har møtt og for deres fremtid. Og inne i meg er et håp tent, om at jeg kan jobbe for et samfunn der vi respektfullt omgåes hverandre, skogene, trærne og dyrene som deler i et større, ubeskrivelig vakkert system hvor vi bare kan ane omfanget av kompleksitet og sammenhenger.

mariroald@yahoo.com

Kilde: http//www. earthtrends.wri.org

Mari Roald Bern studerer "Environmental Governance" ved Albert Ludwigs Universität i Freiburg, Tyskland. Hun jobbet som praktikant i ferskvannsgruppen i WWFs Donau-Karpatene Program i Wien, og var frivillig for WWF i Fianarantsoaregionen på Madagaskar. Synspunktene i artikkelen hennes er personlige.

17. mai-middag på Ekeberg Restaurant med Madagaskars ambassadør til Norge Alphonse Ralison med professorkona CharlotteR. Ralison, ekteparet Høimyr og ekteparet Andresen.

17. MAI MED AMBASSADØRBESØK

I forbindelse med nasjonaldagen, inviterer UD alle de ambassadørene som ikke bor i Norge, til en politisk gjennomgang den 16. mai. Fruene inviteres til sightseeing og museumsbesøk, og så har de felles bespising lunsj og middag.

17. mai sitter de på reserverte plasser foran slottet, før de går i mottakelse hos utenriksministeren.

Om ettermiddagen den 17. mai kjørte vi rundt på turistvis, og fikk snakket om saker vedrørende Norge-Madagaskar samarbeidet. Om kvelden spiste vi middag på Ekebergrestauranten, sammen med Simon og Reidunn Høimyr, tidligere Madagaskar-misjonærer.

En forsinket 17. mai hilsen fra Generalkonusul Finn Andresen

Olje for utvikling på Madagaskar

I april 2007 inngjekk Noreg og Madagaskar ein Olje for utvikling (OfU)-avtale om eit program som skal vara i 5 år. Målet med programmet er å gjera Madagaskar i stand til å utnytta petroleum-ressursar slik at dei skapar økonomisk vekst og velstand for folket på ein miljømessig bære-kraftig måte. 36 millionar kr er sett av til programmet.

Fra venstre Lanto Ravaomalala , Bonaventure Rasoanaivo, Turid Øygard og Lalaharisaina Joeli Valerien.

AV: TURID ØYGARD

Midlane skal mellom anna brukast til revidering og vidareutvikling av petroleums politikk, strategi og lovar og regelverk. Programmet vert implementert via OMNIS – Office des Mines Nationales et des Industries Strategiques. Der har eg hatt kontor frå 4. juni å år og jobbar nå saman med eit team og mange prosjektleiarar for å få gjennomført programmet. Me skal jobba saman på engelsk. I OMNIS skal it-infrastrukturen på plass, slik at dei tilsette får tilgang til pc, programvare og internett så snart som forsvarleg. IT-infrastruktur må til for å få orden på data om petroleums-ressursane på Madagaskar, og for å få styrt utnyttinga av desse ressursane. Når ressursane er kartlagde og styresmaktene veit meir om kva potensiale dei har, kan dei gjennomføra promotering av ressursar sine på ein betre måte.

Sikrer miljøet

I Noreg er Oljedirektoratet og Olje og Energidepartementet ansvarlege for fagleg støtte til prosjekta som er omtalt over. I tillegg skal Finansdepartementet vera ansvarlege for å hjelpa til med å utvikla skatteregime og oppretting av eit oljefond dersom det vert aktuelt. SFT deltek med eit prosjekt som skal vera med å sikra at styresmaktene har metodar og verktøy i møte med petroleumsindustrien sine vurderingane med hensyn til miljøet på denne vedunderlege øya. Petroleumstilsynet starta med ein workshop i april for å få fram metodar for tilsyn med helse, miljø og sikkerheit.

Her på Madagaskar er det og mange institusjonar som deltek i programmet. I styringsgruppa her deltek energidepartementet, miljødepartementet, CSI (ei antikorrupsjonseining), ein representant for presidenten (MAP-adviser) og Finansdepartementet. Gruppa hadde det 1. møtet 30. juli. I tillegg er utanriksdepartementet involvert i søknaden om utvida kontinentalsokkel, og ONE skal vera aktive i miljødelen av programmet.

Programmet finansierer ei kartlegging som kan føra til ein søknad til FN om utvida kontinentalsokkel. 6 ekspertar frå Tana er nå i Arendal hjå GRID-Arendal for å få opplæring i verktøy og metodar til bruk i denne kartlegginga.

Offentlig sektor må styrkast

Dersom me skal lukkast i å nå målet for programmet, må offentleg sektor her på Madagaskar styrkast. Opplæring og bygging av kapasitet er viktige element her. 2 geologar frå OMNIS reiste i august til Oslo for å ta ein master ved UiO dei neste 2 åra.

Aktivitetslista for resten av 2007 er lang, nokre høgdepunkt vert at SFT kjem til Tana i september for å ha ein workshop med alle aktørane om innhaldet i miljødelen av programmet. Ekspertar frå Oljedirektoratet kjem hit for å vera med å kartlegga ressursar. Ei utvida styringsgruppa skal til Noreg i oktober for å diskutera politikk og regelverk. Finansdepartementet kjem hit i november for å starta sin del av programmet. Petroleumstilsynet kjem hit for å delta saman med OMNIS på tilsyn på eit felt med prøveproduksjon av tungolje, produksjonen skjer på land.

Erfaringane frå dei fleste fattige land som har petroleumsressursar er stort sett svært dårlege, og verdiane kjem i liten grad folket til gode. Det vert spannande å sjå om me kan oppnå målet med dette programmet her på Madagaskar.

Turid.Oygard@npd.no

Turid Øygard er ansatt i Oljedirektoratet og er Norges representant i Antanarivo.

– Fortsatt mange spedalske

Den gassiske helseministeren uttalte på slutten av 1980-tallet at det var de norske misjonærene som hadde den beste kompetansen innen behandling av spedalske på Madagaskar. Misjonen har i dag trukket seg ut av arbeidet på grunn av manglende ressurser. – Dette burde være Verdens helseorganisasjon sin oppgave, og ikke misjonens, sier sykepleier og tidligere misjonær Nora Fjose.

TEKST: LINN KROGH HANSEN FOTO: PRIVAT

Madagaskarforum har møtt den spreke finnmarkingen hjemme i Oslo, hvor hun forteller og viser bilder fra tiden da hun jobbet på leprasykehuset i Morondava.

– Den første perioden ble de syke behandlet på sykehuset. Dette innebar at pasientene selv måtte komme til sykehuset og be om behandling. Men leprasykdommen gjorde det vanskelig for mange å reise lange strekninger for å komme til sykehuset. I tillegg var sykdommen forbundet med stor skam. Dette gjorde at mange av dem som trengte behandling aldri kom til sykehuset utenfor Morondava. Det var da Nora fikk den lure ideen med selv å dra hjem til de syke og behandle dem der på sine egne premisser.

– Ideen fikk jeg av en øyelege som jobbet i Moshi, Tanzania, og som besøkte oss på Madagaskar. Han fortalte at i Moshi oppsøkte legen selv smittekildene, ettersom dette var den eneste måten å nå ut til alle som trengte behandling. Vi fikk jo nok av tips fra folk om hvor det fantes spedalske som ikke orket å komme til sykehusene på eget initiativ, forteller Nora.

Forbannelse og onde makter

Fordelen med å behandle de syke på hjemstedet var mange, folk slapp å forlate familien samtidig som de slapp å vise seg frem som syke og dermed risikere å bli stigmatisert. Den tradisjonelle oppfatningen blant gassere var at spedalskhet, som så mye annen sykdom, skyldtes forbannelse fra guder, forfedre og andre som ville dem vondt. Hvis du var blitt syk kunne det like gjerne være en straff for noe galt du selv hadde gjort, og sykdommen kunne dermed være å anse som selvforskyldt. Å overbevise de syke og deres pårørende om at sykdommen ikke hadde noe med onde makter, straff eller trolldom å gjøre, var på mange måter den største utfordringen. Dette var naturligvis en forutsetning for å få folk til å ta medisinene. Tidligere hadde leprasyke gått til medisinmenn, som forsøkte å "helbrede" dem ved å brenne dem på kroppen med spett. Resultatet av dette ble stygge merker og sår og naturligvis ingen helbredelse.

Flere pasienter

Misjonærene ble ansett som hjelpsomme mennesker som ville gjøre livet lettere for de lokale, i motsetning til den gassiske statens ansatte som gjerne viste seg kun når det skulle innkasseres penger og skatter fra folk. I stedet for å bruke statens egne folk ble kirkens evangelister derfor utdannet til leprasykepleiere, som igjen oppsporet de syke og ble boende i nærheten av de syke.

– Vi hadde derfor opparbeidet en viss tillit hos lokalbefolkningen, noe som var viktig for å slippe til og overbevise de syke om at vi kunne hjelpe dem. Men tillit alene var ikke nok, for å få tillit krevdes håndfaste bevis på at vi kunne helbrede spedalske med vestlige medisiner, understreker Nora. Ofte var de nyutdannede leprasykepleierne tidligere spedalske som hadde blitt friske, og som på denne måten sto frem som håndfaste bevis på at det gikk an å bli frisk.

Nora forteller at de etter dette ofte opplevde at folk kom og sa de var syke, men samtidig påsto at de ikke var spedalske. Likevel insisterte de på å bli undersøkt av sykepleierne. Som regel, da de var på enerom med legene og sykepleierne og kledde av seg, viste det seg likevel at de var spedalske. Pasientene selv visste som regel dette, men ville ikke vise det til andre enn legene og sykepleierne.

På 1980-tallet var det nærmere to tu-

SPEDALSKHET PÅ MADAGASKAR

I 1896 beordret franskmennene behandling av spedalske, og det første sykehuset så dagens lys i Antsirabe (Mangarano). Rundt år 1900 lå antallet leprapasienter på sykehuset på rundt 600 spedalske, med opptil 1000 på det meste. Senere kom et nytt leprasykehus utenfor Morondava. Sykehuset drives i dag av den gassiske kirke.
Jordbruksskolen er også drevet av gassere, men mottar noe støtte via Norad, Strømmestiftelsen og noen franske organisasjoner.

Det finnes to typer lepra, eller spedalskhet, de *lepromatøse* og den *tuberkuloide*. Den tuberkuloide er lettest å behandle og krever kun seks måneders medisinering før man er frisk. Den lepromatøse, som er den farligste av de to, krever to års behandling og gir stygge kuler på kroppen.
Det er personens immunforsvar som avgjør hvilken variant man får. Smitten er i begge tilfeller over etter tre måneders medisinering, men den videre behandlingen før pasienten er frisk varierer mellom seks måneder og to år. Spedalskhet er i dag, stikk i strid med det man lærte på barneskolen om isolasjon og uhelbredelighet, en meget enkel sykdom å kurere.

sen leprapasienter til behandling hos de norske sykepleierne og misjonærene. 1900 av disse ble behandlet hjemme mens de hundre sykeste fikk behandling på sykehuset i Morondava. Den gassiske helseministeren uttalte på slutten av 1980-tallet at det var de norske lepraarbeiderne som hadde best kompetanse når det gjaldt å jobbe med spedalske.

Nytt ansikt - nytt liv
De pasientene som ble oppdaget på et tidlig tidspunkt i sykdomsforløpet og fikk behandling med en gang fikk ofte ikke synlige merker etter sykdommen. Men mange hadde allerede mistet neser og kroppsdeler, og kviet seg for å vise seg blant folk, selv om de var erklært friske og smittefrie. Da misjonen fikk tak i en amerikansk lege som kom til Madagaskar for å utføre plastiske operasjoner var derfor gleden stor.
– Legen, som viste seg å være en sort kvinne, og ikke en hvit mann, som mange hadde ventet, opererte inn neser til femten neseløse tidligere spedalske. Inkludert en gutt som trodde ingen ville ha han som ektefelle fordi han ikke hadde nese. Han fikk både nese og kone etterhvert, smiler Nora. Hun forteller også litt humoristisk om enkelte unge pasienter som kviet seg for å ta medisinen.
– Medisinen gjør deg nemlig mørkere, noe som var strid med ungdommenes ønske om å være lysest mulig i huden. De fryktet at de ikke ville ha draget på de lokale jentene hvis de var for mørke. Men som regel seiret ønsket om å bli frisk når de innså hva som var alternativet.

Fra skam til ressurs
Mange av de syke hadde på grunn av sykdommen mistet så mye muskelkraft at de ikke hadde mulighet til å gå tilbake til sitt gamle yrke. Som en del av lepraprosjektet ble det, med pengestøtte fra Rotary på Voss, i 1986 bygget en jordbruksskole ved siden av sykehuset, slik at de sykeste som bodde fast på sykehuset kunne få opplæring og omskolering her når de ble sterke nok. I tillegg til opplæring i enkelt jordbruk som de kunne livnære seg på når de kom hjem, ble det også gitt opplæring i lesing og skriving ettersom mange var analfabeter.
Skolen har til sammen utdannet ca 200 personer, og drives nå av gassere. Den har hatt studiebesøk av fagpersoner fra både Afrika og India, og blir brukt som et foregangseksempel i behandling og utdannelse av spedalske.
– De som dyrket grønnsaker på jordbruksskolen og solgte disse tjente nå ofte mer enn de ellers ville ha gjort. Fra å være en byrde og en skam for sin familie kunne de nå returnere til sine familier med stolthet og som en ressurs, forteller Nora, som nå bor et steinkast fra Ullevål sykehus hvor hun har sin daglige arbeidsplass.

– Ikke misjonenes oppgave
Nora Fjose mener at det ikke er misjonens oppgave å sørge for at spedalske får sin behandling. – Vi har ikke ressurser til å gjennomføre dette arbeidet. Verdens helseorganisasjon (WHO) burde gjøre dette. Det er en enkel oppgave å utrydde lepra hvis man tar det seriøst. Men det virker som det er nedprioritert, til tross for at både basillen og behandlingen har likheter med tuberkulose og er lett å få bukt med. Men det koster penger, på samme måte som medisinen som brukes i behandlingen mot tuberkulose, sier Nora. Hun synes det er en skam at de mange som fortsatt lider av spedalskhet på Madagaskar ikke får nødvendig behandling når det finnes medisiner. – For det er fortsatt mange, mange som lider av sykdommen på Madagaskar.

ilinn@frisurf.no

Husk hjemmesidene til foreningen!

Du finner dem på www.madagaskar.no. Her blir Øyvind Dahls månedlige nyhetssendinger oppdatert flere ganger i måneden. Der finnes også annet smånytt, bilder, dokumenter, alle bladene vi har utgitt og mange nyttige linker.

Hvor er det blitt av deg?

Mange medlemmer flytter eller forandrer adresser. Dessverre glemmer mange å melde fra om adresseforandringer. Så får vi klager over at de ikke får blad, nyhetsmeldinger og invitasjoner til medlemsmøter. Har du fått ny adresse, nytt telefonnummer eller ny e-post-adresse, så husk å gi melding om dette til Reidar F. Sivertsen, Brøholtlia 16 A, 3430 SPIKKESTAD, e-post: info@madagaskar.no, Telefon: 31 29 69 10, Mobil: 918 58 519. Det vil spare oss for masse bryderi ved utsending av blad og nyhetsmeldinger!

REISEBREV

Blant makier og markråker

Den store svarthvite halvapen har nettopp tatt et sprang som trosser tyngdekraften. Jeg stod rett ved treet han hoppet fra, ellers ville jeg ikke trodd det var mulig. Nå sitter han på tryggere avstand, og borer de gule øynene sine inn i mine.

AV SIGURD EGELAND

Skal jeg tro vitenskapen kunne det like gjerne vært meg. Det vil si – jeg kunne like gjerne vært ham. Vi har samme opprinnelse, vi to. Vi stammer angivelig begge fra apene på det afrikanske kontinentet. Forfedrene mine valgte å gå nordover for å utvikle seg til nordmenn. Forgjengerne hans haiket med Madagaskar når øya rev seg løs fra det afrikanske kontinentet, og endte opp som lemurer - i hans tilfelle brokete makier, som arten foreløpig heter på norsk. Nå møtes vi altså i den fantastiske regnskogen i Ranomafana, som fjerne slektninger. Noen vil kanskje si at jeg trakk det lengste strået, men her jeg står i edens hage med en solmoden mango i hånda er jeg sannelig ikke sikker.

Som broket maki har han mange muligheter. For det første bor han i et av klodens største biologiske mangfold. Det må da være en fin ting. Han kan hoppe fra tre til tre nær sagt hele dagen. Når han er sulten, hopper han til et frukttre. Her spiser han seg god og mett før han hopper videre til et eller annet gjøremål som det sikkert ikke haster nevneverdig med. Jeg ser for meg at han slapper av en hel del. I det hele tatt virker det som om evolusjonen gjør en brukbar jobb for de brokete makiene.

Hva så med meg? Mye tyder på at jeg som relativt ung nordmann er på vei inn i en slags omvendt evolusjon. Jeg er nedadgående, så å si. Jeg har bokstavelig talt utviklet meg til fingerspissene, og betjener datamaskiner, mobiltelefoner og tiptronic-girspaker på samme vis som en halvape skreller bananer. Men kle meg naken og sett meg på en stubbe i regnskogen. Jeg hadde overlevd i høyst noen timer. Tippoldefaren min, derimot, hadde gravd opp malm, smeltet jern, smidd en øks, bygd en hytte, gått på jakt, spist kveldsmat og lagt seg klokka ni. Tidlig opp! Selv er jeg hjelpeløs uten visakort. Og jeg er etter dagens mål på toppen av den globale næringskjeden. Den ultimate skapning. Fri og bevare meg.

Men Madagaskar, altså. Hit kunne Charles Darwin reist og funnet ut akkurat det samme som han resonnerte seg fram til på Galápagosøyene. Der hadde han bare noen skarve skarver og finker å hjelpe seg med. Madagaskar bugner over. For et trenet øye er slektskapet med floraen og faunaen på det afrikanske fastlandet åpenbar, men planter, dyr og landskap på verdens fjerde største øy har mange steder antatt former som bare får deg til å måpe. Jeg var her for to år siden, og husker at jeg stod i nasjonalparken Tsingy de Bemaraha og spurte meg selv: -Er dette virkelig? Hvorfor i all verden har jeg ikke sett endeløse reportasjer om dette stedet på Nasjonal Geographic Channel? Hvorfor løp ikke den kjente reporteren fra naturfilmer Steve Irwin etter kameleoner i disse vanvittige fjellformasjonene? Han gjorde sikkert det, forresten. Uansett, jeg visste at jeg måtte tilbake til øya. Nå er jeg her igjen, på tur med Ravinala Reiser, og får stadig bekreftet at solskinnsøya er like fascinerende og underlig som jeg husket og hadde forestilt meg.

Jakten på langhalemarkråken

– No worries. We will find the ground roller. You just relax. Guiden ser på meg med et beroligende, nesten faderlig blikk. – Så, så, vi skal finne fug-len din, sier han. Jeg kom strengt tatt til Ifaty, ved vestkysten, for å oppleve palmesus og snorkling, men når jeg hører om det lille fuglereservatet i baobab-skogen bare noen kilometer nord for hotellet, er valget forbausende enkelt. Her, og bare her, finnes nemlig den langhalede mark-råken. Guiden min er tydelig vant med å berolige fanatikere som har reist over syv hav nesten utelukkende for å få et glimt av denne fuglen, og selv om jeg prøver å forklare at jeg er helt rolig, og at også andre fugler kan være ålreite, sender han meg stadig oppmuntrende små meldinger. -The ground roller is here. We will find it. You relax now.

I det vi beveger oss inn i den glisne skogen skjønner jeg at bare trærne er verdt turen. En av mange legender forteller at baobabtrærne klaget til Gud og krevde mer rikdom og skjønnhet. I sinne rev Gud trærne opp av jorden og plantet dem opp-ned. Og akkurat slik ser et baobabtre ut, med tjukk, glatt stamme og røttene i været. Vitenskapen har

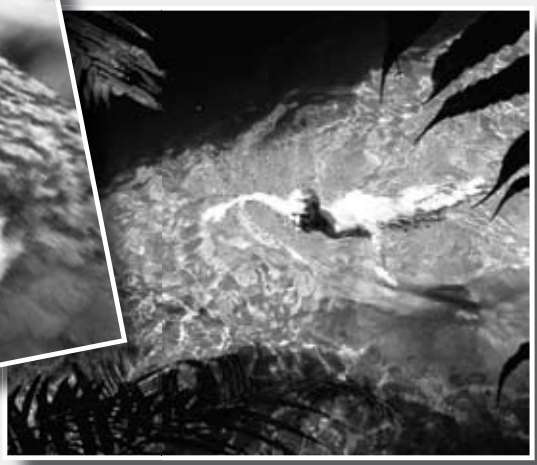

Ravinala
er en norsk turoperatør med spesialkompetanse på Madagaskar. Ravinala tilbyr deg noe i tillegg til strender, sol og safari. Turoperatøren legger vekt på ekte opplevelser, og deres erfaringer viser at de største opplevelsene ofte finnes utenfor turistløypa. Det brukes lokalkjente reiseledere, som tar deg med til steder som få andre turister får oppleve, og gir deg møter med mennesker du vil huske. Alle gruppereisene skal gi spesielle opplevelser av kultur og natur. På flere av turene besøker du ulike bistands- eller misjonsprosjekter.

sannsynligvis en annen og kjedeligere forklaring på fenomenet – uansett, en vandring i en baobabskog er en fantastisk, nesten surrealistisk opplevelse.

Fuglen vi leter etter er en av fem markråke-arter. Denne fuglefamilien er endemisk for Madagaskar, det vil si at ingen av artene kan sees noen andre steder. Fire andre fuglefamilier på øya har samme status. Langhalemarkråken har dessuten en ekstremt lokal utbredelse - den finnes bare i et smalt belte av tørr skog langs kysten ved Tulear. Guiden min er årvåken. Som en mørk Sverre M. Fjelstad går han foran meg og lager råke-lyder. Jeg vil gjerne bidra, og prøver å lage de samme lydene selv - først nølende, men etter hvert med større frimodighet. Så går vi altså gjennom eventyrskogen, min gassiske venn og meg, og ytrer dempede ho-ho.

– Shh! Quiet! Guiden stopper og peker inn i undervegetasjonen. Jeg ser bare løv og kvister, men skjønner at vi har fått audiens hos den eksklusive råken. Etter noen sekunder ser jeg den også, mye nærmere enn jeg trodde, og helt urørlig - perfekt kamuflert mot den tørre skogbunnen. Råken, som er en hunnfugl, ser på oss med et strengt blikk. Hun har all grunn til å være mistroisk. Mennesker har gjort lite godt for markråkene. Leveområdet hennes har skrumpet inn til en liten tarm langs de hvite strendene i sørvest, og framtida er usikker. Hun er sannsynligvis avhengig av at turister som meg er villige til å betale for å se henne - naturvern i et land som Madagaskar må bli et levebrød for lokalbefolkningen hvis arter som langhalemarkråken skal overleve. Det lille fuglereservatet ved Ifaty er et lyspunkt, og nå som europeere og amerikanere så smått er i ferd med å oppdage de enestående kvalitetene ved Madagaskar som ferieland, er det lov å håpe.

Større fokus på naturvern

Jeg pleide å irritere meg over at alle naturfilmer sluttet med slag i trynet: – Vi vil gjerne legge til at menneskeheten, dette blodtørstige rovdyret, nå er i ferd med å ødelegge alt det fantastiske du har sett den siste timen. Kunne de ikke bare av og til la oss sitte igjen med den gode følelsen?

For det første: Det er opplagt at Madagaskar sliter med en dramatisk destruksjon av naturmiljøet. Rundt 90 prosent av den opprinnelige regnskogen er allerede borte, og det har skjedd i et alarmerende tempo - øya har bare vært befolket i et par tusen år. Majoriteten av befolkningen er i dag fattige småbønder med en så liten grad av sosial sikkerhet at de er nødt til å sette hensynet til naturen til side for å brødfø familien. Vi ville alle prioritert på samme måte. For eksempel gir det seg utslag i at store mengder regnskog fremdeles går opp i røyk - selv innenfor vernesonene - slik at ny jord kan terrasseres og bli til rismarker. I høylandet svir kvegdrivere av enorme områder for å forberede neste sesongs beite, med erosjon og uttørking som følge. Men - på samme tid er naturvern og økoturisme i ferd med å få større og større fokus, både på lokalt og nasjonalt politisk plan. Flere store organisasjoner, som WWF, er tungt inne med ulike prosjekter, og felles for mange av dem er at de ser viktigheten av å involvere lokalbefolkningen i og rundt den naturen som trenger vern. Vi må håpe at folk flest på Madagaskar vil få grunner til å støtte opp om denne utviklingen. Det avhenger nok delvis av at den positive trenden med økt turisme til øya fortsetter. Komisk nok har tegnefilmen Madagaskar gjort svært mye for å få landet lenger fram i bevisstheten til potensielle turister. Det er en trist tanke, men mange av de viktigste forandringene i verden er det Hollywood som har makt over.

Kilden i Isalo

Stein, sand og en nådeløs sol i senit - lite minner om regnskogen som ligger bare en halv dags busstur mot øst. Stedet er Isalo, en nasjonalpark noen timer vest for byen Fianarantsoa. Vi har gått i halvannen time, det går nedover igjen nå, og forventningen stiger. Målet vårt er Piscine Naturelle, en naturlig kilde som springer ut av steinene i det tørre fjellandet. Kløftene vi har gått gjennom ser ut som de er formet av mennesker, men det er kombinasjonen av bergarter og erosjon gjennom tusenvis av år som har laget det merkelige landskapet. Vi har startet grytidlig, før varmen blir for plagsom og mens vi ennå kan ha området for oss selv. Langs veien har vi hørt ropene fra ringhalelemurer, selve personifiseringen av gassisk villmark. Vi har funnet turens første kameleon - et dyr som vitenskapen lenge trodde levde utelukkende av luft! Selv trodde jeg at det merkelige krypdyret skiftet farge etter omgivelsene, men på Madagaskar lærer jeg at dette ikke stemmer (der var det mange flotte metaforer som gikk filleveien). Det er kameleonens følelsesliv som styrer hudfargen. Mest dramatisk blir skiftet av mønster og farger når han møter henne. I pur opphisselse flammer han opp i alle regnbuens farger. Resultatet er visst vanligvis at hun mobiliserer

den kjedeligste hudfargen hun kan komme på, la oss si fransk grå, og forlater fyrverkeriet som står alene igjen - i beste fall rødmende. Kameleonen vår er av det rolige slaget, og forblir helgrønn med hvit lengdestripe fra vi finner den til den får friheten tilbake noen minutter senere. Madagaskar har forresten både verdens minste og verdens største kameleonart, sistnevnte blir 60 cm lang.

Det som møter oss når vi kommer til kilden - svette, tørste og lett solbrente, er så vakkert at det nesten er vanskelig å ta inn. Midt i den golde, ugjestmilde ødemarka ligger en oase. Et lite, krystallklart basseng med hvit sandbunn, omkranset av en bratt klippevegg på den ene siden og palmer på den andre - palmer som ikke ligner noen andre palmer jeg har sett. Bassenget fylles av en liten bekk som sildrer over mosegrønne steiner, og i det vi kaster oss uti det avkjølende vannet kjenner vi at akkurat nå er tilværelsen så perfekt som den kan bli.

Opplevelsen er på mange måter typisk for Madagaskar. Uttrykt med naturvitenskapens terminologi: Madagaskar byr på endemiske opplevelser - du får dem ikke noen andre steder. En reise på den enestående øya er en reise full av overraskelser.

Sigurd.Egeland@ravinala.no

Sigurd Egeland jobber i Ravinala Reiser, som har spesialkompetanse på Madagaskar.

Solskinnsøyas mørke by

Alt er ikke bare idyll i solskinnsbyen Toliara. Her beskriver Fredskorpsdeltaker Milfrid Tonheim (34) hvordan hun opplevde strømstreiken i vinter.

AV: MILFRID TONHEIM

Toliara er i skrivende stund en mørklagt provinshovedstad. Strøm er bortimot ikke-eksisterende. Noen kvartaler er heldige og nyter ett par timer strøm i løpet av dagen. De med lommebok til det kjøper et buldrende aggregat. Men de aller fleste tenner stearinlys og legger seg tidlig. Ting har ikke nødvendigvis gått så fort før heller, men nå stopper det helt opp. Ett sted går grensen selv for en gasser. Studentene er de første som demonstrerer og krever forandring. Snart følger andre etter. Gjerne de som liker å lage bråk. Kaoset er snart et faktum. Politi og militære ankommer byen i store lastebiler. Det kastes stein og politi svarer villig med skuddsalver. Butikker plyndres. Tømmes bokstavelige talt for alt. Høyplatåfolkenes butikker. Politiet er observert som aktive deltagere i plyndringen…

Mer enn strøm

Man skjønner at streiken slett ikke bare handler om elektrisitet. De politiske og etniske undertonene er svært synlige. At opptøyene skjer idet resultatet fra folkeavstemningen om grunnlovsforandring offentliggjøres er vel kanskje ikke en ren tilfeldighet. Resultatet er ikke i overensstemmelse med Toliara's stemmeseddel. Men så var det høna og egget da; er det nettopp derfor byen nå er uten strøm? Hva med sabotasje av Jirama, det gassiske e-verket? Et virkningsfullt middel til å skape misnøye og politisk ustabilitet… Spekulasjonene er mange og svært sprikende.

Merina og andre høyplatåfolk forlater byen i frykt for å bli angrepet. Byens butikker holdes stengt i flere dager. Etter mørkets frembrudd er det folketomt i gatene. Foruten uniformerte menn med våpen i hånd. En uhyggelig stemning. Det er bortimot portforbud. Er du gasser ute på kveldstur uten ID papirer er du ille ute. Man går heller tidlig hjem enn å risikere en natt i et gassisk fengsel.

Fengselsdirektøren som gissel

Opptøyene roer seg etterhvert. Men det har hatt sin pris. Menneskeliv er tapt. Minst et tyvetalls er såret. Andre har mistet livsgrunnlaget, mens Presidentens egne fabrikker var godt bevoktet av godt bevæpnede statlige ansatte… Andre igjen sitter bak lås og slå. Skyldige eller uskyldige. Studenter. Som hevn tas fengselsdirektøren som gissel. Politi med finlandshetter har sørget for å arrestere de som sies å stå bak. Finner de ikke rette vedkommende under operasjonen tar man med seg kona eller et av barna. På den måten sørges det for at bråkmakeren møter opp på politistasjonen. Blant de arresterte hovedpersonene er en senator og et parlamentsmedlem. Men det blir ikke særlig lysere etter disse arrestasjonene.

Hvordan kan det ha seg at en provinshovedstad som Toliara forblir mørklagt i uke etter uke? Hvem har ansvaret? Eller rettere, hvem tar ansvar i en slik situasjon?
De eneste som muligens har tjent noe på situasjonen må være de som selger stearinlys eller aggregat. Varene forsetter å være en sikker inntektskilde; Strømmen glimrer fremdeles med sitt fravær.

milfrid.tonheim@gmail.com

Milfrid Tonheim har vært Fredskorpsdeltaker gjennom Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK). I det dette bladet går i trykken er hun på vei hjem til Norge. Milfrid vil skrive flere artikler for oss i fremtiden basert på sine erfaringer fra Toliara-oppholdet.

MADAGASKAR-NYTT

Spalten er samlet og redigert av Øyvind Dahl på bakgrunn av meldinger fanget opp over internett, for det meste fra aviser i hovedstaden på Madagaskar (L'Express og Tribune). De nyeste nyhetene kommer først. Nyhetene oppdateres jevnlig på hjemmesidene til Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar: www.madagaskar.no.

Kurs for ledere av fokontany
17.433 ledere for den minste administrative enhet, fokontany, er på kurs i puljer på 3000 i Iavoloha-palasset for å bli gode ledere og katalysatorer for utvikling. "Dere skal bruke 80 prosent av tiden til utvikling og 20 prosent av tiden til administrasjon," sa presidenten på åpningen. Videre skal lederne få hver sin "coach" som skal følge dem opp og gi dem råd. Opposisjonen har kritisert måten fokontany-lederne blir utpekt på. Mens de tidligere ble valgt av den lokale befolkningen, blir de nå utnevnt av distriktssjefen etter at ordføreren har nominert tre kandidater av fem som velges av fokonolona (folk som bor i en fokontany) selv. (31. aug. 2007).

To turister ble ranet på hotell
Et utenlandsk par som bodde på hotell i Fianarantsoa, opplevde at fire bevæpnede banditter brøt seg inn på hotellet hvor de bodde og stakk av med penger og verdisaker. Vaktene varslet politiet som opptok forfølgelsen, men de fant bare en bag som var tømt for innholdet. (31. aug. 2007).

EU gir 31 mill euro til energi
Fire prosjekter skal bedre energisituasjonen. Et i nord-vest, et til Antsirabe, og to til syd-øst. Til sammen vil 16.000 forbrukere nyte godt av investeringene. (30. aug. 2007).

Utbygging av fengslene
EU bidrar til utvidelse av fengslet i Andrangaranga i Arivonimamo distrikt. Ved grunnstensnedleggelsen sa justisminister Lala Ratsiaharovala at ministeriet arbeidet for den "humanisering av fengselsbetingelsene". (30. aug. 2007).

Åpenhet i gruve- og oljesektoren
Flere selskaper som arbeider i gruve og oljesektoren, slik som Madagascar oil, Kraoma, Sherrit Madagascar, Qit Madagascar mineral, Exxon mobile, har sluttet seg til Initiativet for åpenhet (transparence) i utvinningssektoren (EITI). Disse ressursene kan bidra med 30 prosent av nasjonalproduktet i 2012, ble det hevdet. I dag bidrar sektoren kun med 4 prosent. Norge har gått inn i sektoren med programmet "olje for utvikling". (29. aug. 2007).

Stadig strømutkoblinger på grunn av manglende kapasitet
Energiselskapet Jirama disponerer 270 strømaggregater på hele Madagaskar. 248 er små enheter, 66 er større. 12 % er yngre enn 5 år, 49 % mellom 6 og 10 år, og 39 % er fra 11 til 43 år gamle. Når som helst kan disse enhetene bryte sammen, det finnes ingen reservekapasitet. Dette medfører stadige strømbrudd og strømutkoblinger. Det skal nå investeres 18 mrd ariary for å oppgradere vannkraftverk og varmekraftverk. (28. aug. 2007).

Regjeringen satser på vedlikehold av veier
Årets budsjett for vedlikehold av veier er på 52 mrd ariary. Det er en økning på 30 mrd i forhold til 2006. Budsjettet dekkes ved en avgift på bensinprisene som ble innført fra og med i år. Men heller ikke dette er nok. Det er beregnet at det trengs 90 mrd ariary for å vedlikeholde 30 000 km veier. Det er Ministeriet for offentlige arbeider som prioriterer riksveiene. Veiene i distriktene må de regionale myndighetene ta seg av. (27. aug. 2007).

Institutt for yrkesutdanning i Tolagnaro
Det arbeides for å opprette et institutt for yrkesutdanning i Tolagnaro. Det er beregnet at turistindustrien alene trenger 2500 til 3000 stillinger. I tillegg trengs fagfolk til transport, tekstil, jordbruk, oppdrett, fiske, gruve. Utbyggingen av gruveselskapet Qit Madagascar Mineral (QMM) og bygging av havnen i Tolagnaro skaper behov for flere fagfolk. (25. aug. 2007).

Direktøren for Millennium Challenge Account er avsatt
Millennium Challenge Account er et amerikansk hjelpeprogram som skal tilgodese utvikling av jordbruket. Regjeringen har nå avsatt direktøren, Emma Ralijohn, visstnok fordi programmet har hatt liten effekt så langt. Programmet, som er fire-årig, og løper frem til 2009, disponerer 110 mill USD. Den nye amerikanske ambassadøren, Niels Marquardt, sier at dette er regjeringens suverene beslutning. (25. aug. 2007).

De katolske biskopene på talefot med presidenten
President Marc Ravalomanana mottok de katolske biskopene i sin bolig. Forholdet til den katolske kirken har vært noe spent etter at regjeringen utviste en fransk pater, Sylvain Urfer, i mai måned. Flere saker som opptok kirkelederne, ble tatt opp "på kammerset". Utspillet tar sikte på å normalisere forholdet mellom kirke og stat før parlamentsvalget i september. (25. aug.)

MADAGASKAR-NYTT
Øyvind Dahl lager nyhetsmeldinger fra Madagaskar hver måned. Når du tegner medlemskap ber vi deg om å oppgi navn, adresse og e-post-adresse slik at du kommer på adresselisten. Dersom du ikke har e-postadresse, har foreningen ekstra service og sender nyhetene i konvolutt til deg hver måned. Dersom du har fått e-postadresse, eller har forandret e-postadresse, ber vi deg om å melde den inn til ansvarlig for medlemsregisteret Reidar F. Sivertsen, e-post: info@madagaskar.no, slik at du kan få nyhetene fortere og billigere.

Hvem var misjonæretnografen Lars Vig?

En Madagaskar-misjonærs nedtegnelser på 1800-tallet, hvilken interesse har de for forskning dag? Fransk-lektor Aase Vig Berget har intervjuet arkivist Nils Kr. Høimyr fra Misjonsarkivet i Stavanger. Sammen vil de her forsøke å gi svar på dette spørsmålet.

AV: AASE VIG BERGET FOTO: NMS-ARKIV.

– Først, Nils Kristian, kunne du, før noe annet, fortelle oss litt om Misjonsarkivet i Stavanger?

– Å skulle si litt om et så enormt omfattende felt som et arkiv er en vanskelig oppgave. Men jeg kan ganske kort nevne at det dreier seg om nedtegnelser fra de forskjellige land hvor NMS har hatt sin virksomhet helt fra 1840-tallet. Alt – fra påbudte årsrapporter til artikler og private brev. Dertil en fotosamling - hvorav ca 8 000 er lagt ut på internett og DVD. Det forteller noe om omfanget at denne er blitt benyttet til utstillinger blant annet i Kamerun, Sør-Afrika, Madagaskar og Kina, forteller Nils Kristian Høimyr.

Det sier seg selv at alt dette materialet ville være forbeholdt de meget få norsktalende, dersom man ikke, ved oversettelser, formidlet det videre for mer internasjonal forskning. Og, i denne sammenheng, har undertegnende oversatt til fransk årsrapportsamlingen til Lars Vig, stasjonert på Masinandraina (1874-1902).

Religionshistorikerne Lars Vig

I en årrekke har Lars Vig figurert som Madagaskars første europeiske religionshistoriker med vitenskapelig gehalt. Hans nedtegnelser om gassisk religion og tradisjon utmerker seg ved bruk av vitenskapelig metode og, i overraskende grad, objektiv tilnærming til materialet. Takket være særlig E. Fagerengs oversettelser til fransk av hans nedtegnelser, har de vært tilgjengelig for internasjonal forskning – ikke minst gassisk.

Undertegnende ble involvert i dette arbeidet i forbindelse med oversettelse av en bok som viste seg fremdeles å være bare på norsk, nemlig "Om den madagassiske Kvinde" (1907). Den franske versjonen "Sur la femme malgache" kom ut på forlagene Solum og L'Harmattan i 2003. En av anmelderne var Sophie Blanchy ved Centre National de la Recherche Scientifique. I den anledning møttes vi i Paris til en lunch, som tok flere timer. Hennes entusiasme for arbeidet til Lars Vig ble i løpet av lunsjen til de grader vekket! Hun bad meg oversette samlingen av hans rapporter til "Hovedbestyrelsen" i Stavanger. Det viser seg nemlig at forskning nå også retter søkelyset mot misjonærers virksomhet i forbindelse med selve misjoneringsprosessen. – Ikke lenge etter vårt møte hadde Sophie etablert et team, "Projet archives missionnaires", med Nils Kr. og jeg fra Norge sammen med folk fra Paris og Antananarivo.

Samfunnsforskningen i nytt lys

– Rapport-samlingen er allerede i bruk. Den 8.mars presenterte Ignace Rakoto sin analyse av den for Académie malgache i Antananarivo. På konferansen i Nanterre benyttet Lolona Razafindralambo den for å belyse samfunnsmessige forhold på øya på 1800-tallet. Chantal Radimilahy så helbredelsesriter fra Vigs materiale i forhold til vår tids tilsvarende praksis. Vi kan nevne at Sophie med gassiske forskere driver undersøkelser der ute på nyreligiøsitet med synkretistiske innslag, forteller Nils Kr. Høimyr.

– Finner dere det ikke påfallende at en pionermisjonær i den grad var opptatt av å samle informasjon om stedets kultur og slik har bidratt til å ta vare på den – for så å skulle erstatte den med europeisk kultur?

Nettopp dette spørsmål ble stilt på konferansen av en antropolog som selv hadde forsket på katolske misjonærers metoder for å utslette de innfødtes kultur i Brasil. Da jeg ble bedt om å svare, valgte jeg å referere til hva Lars Vig selv begrunnet sin tilsynelatende selvmotsigende virksomhet med. Han uttaler ganske enkelt at studiet av de innfødtes kultur gjør det mulig for misjonærer å nå dem med sitt eget budskap. Og dette, ikke minst for å unngå ganske absurde misoppfatninger som ellers kunne oppstå.

Ikke bevare kulturen

Det ser derfor ikke ut til at Lars Vig hadde til hensikt å ta vare på den gassiske kulturen for ettertiden, men heller at han ble etnograf av nødvendighet for sin misjonsvirksomhet. Altså en

metode som han utviklet etter hvert. Hans frustrasjon over de innfødtes fremmedartede oppførsel er tydelig i de tidlige rapportene, men blir etter hvert borte. Det later til at kunnskap om stedets skikker og mentalitet virket som nøkler til tidligere stengte dører. At hans nedtegnelser om en skriftløs kultur skulle medvirke til å bevare den, har neppe opptatt ham. Når dette er sagt, merker man seg ved lesning av hans skrifter, ikke minst brever, hvorledes etnografen i ham stadig mer fascineres av den kulturen han studerer. Samspillet mellom misjonæren og etnografen later til å ha gitt ham en modell som skulle bli naturlig for akkurat ham.

– *Hva sier ettertidens gassere om hans virksomhet?*

– Vi kunne la Ignace Rakoto svare med sin konklusjon på rapport-samlingen: "I våre øyne, stilt i rekken av raiamandreny, har Ingahy Vig tatt i bruk en sund apologetikk som søker å forstå andres tanker fremfor å bekjempe dem. Dette er en holdning så sjelden blant misjonærer på Madagaskar at den norske pastor Vig fortjener oppmerksomhet – som en virkelig lærer og etnografisk forsker. Hans lære i liv og humanitet virker på oss, også i dag, som en kilde til inspirasjon.

Nettside

Med utgivelsen av "Sur la femme malgache" erfarte jeg hvor dyrt det ble med en bok-publikasjon. Men den yngre generasjon kjenner nye veier. Alvar, min sønn, og Olav, sønnen til Nils Kr. har laget en nettside: "Lars Vig – le missionnaire et l'ethnographe." Her har Nils Kr. hjulpet oss med blant annet flittig bruk av den rikholdige fotosamlingen i misjons-arkivet. Og, i tillegg til rapportsamlingen har jeg lagt ut det siste av Lars Vigs nedtegnelser fra 1913, det året han døde: "L'idée de sacrifice dans la religion populaire malgache." Dette er en fenomenologisk analyse av gassiske forestillinger om offeret – sett i forhold til forestillinger hentet fra Det nye og Det gamle testamentet. Her gjør han bruk av sin pedagogiske metode idet han opptrer som misjonær-etnograf.

aavibe@online.no

Les mer om Lars Vig på www.nms.no

SMÅNYTT

AV ØYVIND DAHL

Bergensforeningen

VNM Bergen hadde vårens møte lørdag 12. mai i Bergen internasjonale kultursenter, BIKS. Det møtte 22 stk med smått og stort. Det ble servert nydelig henaritra, frukt og kake. Finn Andresen fortalte om omfanget av samarbeidet mellom Norge og Madagaskar på alle plan. Han hadde også en grundig presentasjon om MAPen. Hilde Nielssen hadde en presentasjon om Madagaskar- samlingen ved Universitetet i Bergen. Der finnes det mye rart som misjonærer og andre har tatt med seg hjem. Det blir laget en utstilling om dette i 2008.

Stavangerforeningen

Stavangerforeningen planlegger tre arrangementer i høst:
18. september 2007 kl. 19.00 skal Øyvind Dahl presentere "Fem nye år med Marc Ravalomanana. Madagascar Action Plan" i Hinnasenteret.
13. oktober fra kl. 11.00 til kl.15.00 blir det Lørdagskafe i Internasjonalt hus i Hillevåg med gassisk mat.
13. november blir det møte med professor Torleif Bilstad og førsteamanuensis Preben Lindøe om samarbeidet mellom Universitetet i Stavanger og Universitetet i Toliara.

Osloforeningen

Osloforeningen planlegger medlemsmøte 25. oktober og lørdagskafé 2. februar 2008. Årsmøtet blir 6. mars 2008. Følg med!

Bli medlem!

porto

TIL VNM

V/ REIDAR F. SIVERTSEN,
BRØHOLTLIA 16 A,
3430 SPIKKESTAD

Bli medlem i Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar

Her vil du bli oppdatert på det siste som skjer på Madagaskar, motta Madagaskar-forum, og ellers få tilbud om medlemskvelder og deltakelse i interessegrupper. Medlemskap koster kun 150 kroner pr. år som hovedmedlem, og 50 kroner for husstandsmedlem. Send inn denne adresselappen eller registrer deg på www.madagaskar.no. Giro vil bli tilsendt.

NAVN: TLF.:

ADRESSE: E-POST:

POSTNUMMER: NAVN PÅ HUSSTANDSMEDLEM:

POSTSTED:

Knust frihetsdrøm

”I hundrevis av år har Europa hindret andre menneskers fremskritt for å fremme sine egne interesser og øke sin egen storhet. I hundrevis av år har de snakket om sine åndelige landevinninger mens de har hindret praktisk talt hele resten av menneskeheten i å puste.”
Frantz Fanon i ”Jordens fordømte”

”En gang i tiden var Frankrike navnet på et land. Hvis vi ikke passer oss, blir det snart navnet på en sinnssykdom.”

JEAN-PAUL SARTRE I FORORDET TIL ”JORDENS FORDØMTE”

AV HEGE RAMSON

Da Frankrike var under nazistenes åk, kjempet mange av deres undersåtter fra koloniene for landets frihet. Det styrket ideen om nasjonal uavhengighet. I sin tale i Kongo-Brazzaville i 1944 snakket general Charles de Gaulle om selvstendighet for koloniene innenfor en fransk union. Samtidig var FN under oppseiling med sitt budskap om staters suverenitet.

Snart skulle det vise seg at dette bare gjaldt europeiske herrefolk. Fra Sétif i Algerie, Haiphong i Indokina til Madagaskar i Det indiske hav ble frigjøringsforsøkene møtt med brutal fransk militærmakt. Under det gassiske halvannet år lange opprøret som brøt ut for 60-år siden 29. mars i vår, mistet flere titusener mennesker livet. Dagen er blitt offentlig minne- og fridag.

Fra 1940-42 styrte det nazi-vennlige Vichy-regimet på Madagaskar, og landet ble isolert av de allierte. Mangelen på tekstiler ble noe av det mest skjebnesvangre, og i kuldeperioden omkom tusener. I 1942 ble landet slagmark for sammenstøt mellom britiske tropper og Vichy-regimets. Etter at de britiske seierherrene hadde overlatt kommandoen til de Gaulles menn fra la France Libre i 1943, måtte gasserne slite for den franske krigsmaskinen. I den nødstedte befolkningen skapte det også forbitrelse at mesteparten av den strengt rasjonerte risbeholdningen ble eksportert. ”Gasserne begynte å bli leie av å være kasteball mellom hvite … det ulmet som aldri før under overflaten,” skriver tidligere misjonær og Oslobiskop Fridtjov Birkeli i ”Det norske misjonsselskaps historie” (1949).

Etter krigen var Frankrike villig til å fornye et utdatert koloniregime innenfor rammene av en fransk union, noe som egentlig innebar å styrke deres militære og økonomiske posisjon i området.

Madagaskar kan nå ha fire delegater i den franske grunnlovsforsamlingen, hvorav to velges av gasserne. Når disse to, de nasjonalistiske veteranene Joseph Raseta og Joseph Ravoahangy, i desember 1945 ber den franske regjering om at forholdet mellom Madagaskar og Frankrike reforhandles, blir de avfeid.

Sammen med poeten Jacques Rabemananjara danner de i Paris i februar 1946 partiet Mouvement démocratic de la rénovation malgache (MDRM).

De fleste gassiske partier, hemmelige nettverk og organer knytter seg til MDRM. Slik ble partiet regnet som krumtappen i opprøret selv om partiets kjerne ville ha en parlamentarisk løsning, og de militante kreftene skrev seg fra dets sidegrener.

I begynnelsen hadde partiet franskmennenes velsignelse, men MDRMs idé om et selvstendig Madagaskar innenfor den franske unionen var uforenelig med franske interesser.

I januar 1947 gjør MDRM et brakvalg på Madagaskar. Franske myndigheter begrenser deres uttelling, arresterer hyppig militante nasjonalister, og gassernes frihetsdrøm får en knekk.

Den parlamentariske strategien har grunnstøtt, og natten mellom den 29. og 30. mars 1947 bryter et væpnet opprør ut til tross for at MDRMs ledere ber om ro.

Hege Ramson er frilansskribent og har tidligere intervjuet rådgiver Petter Langseth om kampen mot korrupsjon på Madagaskar i Bistandsaktuelt og Madagaskarforum.

Siden 1867 hadde norske misjonærer forsøkt å oppsøke "hver mørk Krog paa Madagaskar". I 1895 erobret Frankrike landet, og siden hadde de norske evangelistene pragmatisk fulgt misjonærinstruksen om "å avholde seg fra all innblanding i vedkommende lands politikk og andre stridigheter."

Trass den kulturimperialisme evangelisering kan innebære, var forholdet mellom gassere og norske misjonærer godt. Tidligere misjonsprest Gabriel Nakkestad forteller i boka "Med smil i gråt på Øst-Madagaskar" (1978) at ifølge en fransk kommandant skal det ha stått i opprørledernes arkiver: "Drep alle franske! Ta deres eiendom! Men rør ikke misjonæren. Han er folkets velgjører!" Opprørernes rettesnor hadde vært å ikke røre kvinner, barn, misjonærer og ikke-franske.

Urolighetene raste særlig i dalførene på østsiden hvor franskmennene eide 81 av 83 kaffeplantasjer. Der hadde den franske administrasjonen kunnet utkommandere gassere til mot luselønn å høste kaffe i mengder hver enkelt plantasjeeier fant for godt. "Intet under at det derfor ble i disse områdene at opprøret slo ut med slik eruptiv grusomhet og voldsom ødeleggelse," skriver Nakkestad. Bare de to ikke-franske plantasjene ble spart.

Opprørerne kutter jernbanen, plyndrer, brenner og dreper franskmenn. Atter appellerer MDRMs ledere forgjeves til besinnelse. I begynnelsen makter franske myndigheter bare å knuse revoltene i de største byene. Langs østkysten virker massearrestasjoner, portforbud og utenomrettslige massehenrettelser mot sin hensikt. Men MDRM blir oppløst og dets ledere arrestert selv om de har parlamentarisk immunitet. Raseta og Ravoahangy dømmes til døden. Rabemananjara til livsvarig tukthus. Flere har sammenliknet rettssakene med den farseaktig prosessen mot Dreyfus. Senere blir de benådet og landsforvist.

Våren 1948 begynner franske tropper å sette inn nådestøtet. Når østkysten skal støvsuges for tenkelige og utenkelige rebeller, svir franske styrker av landsbyer, torturerer og massakrerer på det grusomste. I boka "Massacres coloniaux" (1995) skriver den franske forfatteren Yves Benot at "opprørske" landsbyer skal ha blitt flybombet med levende fanger, og rebeller brent levende.

Tallet på omkomne spriker. I 1948 stadfestet franske militærmyndigheter 89 000. Opprørerne er blitt gjort ansvarlige for 1900 gassere og 550 utlendingers død, hvorav 350 var stridende.

Blant årsakene til at opprøret mislykkes nevner Trine Jøranli i sin franske hovedoppgave "Les missionaires norvégiens – anticolonialistes précoces" mangelfull organisering og kommunikasjon mellom aktørene, knapphet på våpen og det falske håpet om at det nybakte FN skulle beskytte svake nasjoners rettigheter. Like grunnløs var også den utbredte ideen om at det tradisjonelt antikolonialistiske USA skulle befri Madagaskar fordi det hadde befridd Frankrike. Internasjonalt var opprørerne isolerte.

I boka "I tro og tjeneste" (1992) skriver cand theol Kjetil Aano:

"Opprøret har set djupe spor … På den eine sida er minnedagen for opprøret offentlig fridag og det blir omtala med respekt også i dag, på mange måter slik folk i Noreg talar om krigen. Men på den andre sida er mange ennå i dag svært tilbakehaldne med å fortelja konkret om denne tida ... Ein er ikkje sikker på kven som var dei rette nasjonalistane, dei som gjorde opprør, eller dei som arbeidde for det same målet med større tolmod og fredelegare middel."

Nederlaget ble knusende. Som MDRM- leder Rabemananjara sa det: "MDRM var ikke et av landets partier, det var selve nasjonen, hele det virkelige landet." Nå var det virkelige landet tilintetgjort. Først i 1960 ble Madagaskar selvstendig.

hegramso@frisurf.no

Artikkelen har vært trykt i Klassekampen 29. mars i år.

B

PORTO BETALT
VED
INNLEVERING
P.P.
NORGE

RETURADRESSE: REIDAR F. SIVERTSEN, BRØHOLTLIA 16 A, 3430 SPIKKESTAD